

Verschuivingen in de verstedelijking van de Lage landen in de 21^e eeuw

T/m Rijsel en Osnabrugge

Als de in loop van de eeuw de verstedelijking door de zeewaterspiegelstijging en de grilliger luimen van het rivierwater zich meer en meer gaat concentreren op verder landinwaarts gelegen gebieden komt onvermijdelijk ook het nabije buitenland in beeld - Als onderdeel van veelbelovende grensoverschrijdende stedelijke configuraties en daarmee ook als overloopgebieden voor wie in Randstad Holland en contreien geen plaats meer is. Wat heeft dat voor consequenties voor het beleid op het gebied van planologie en economie, volkshuisvesting, innovatie, kennis, arbeidsmarkt en arbeidsmigratie inclusief? Op naar de Grote Volksverhuizing van de Lage Landen...

=Tussen 'Drooglijn' en grensoverschrijdende agglomeraties: een nieuwe dynamiek

In de laatste drie tekstblokken van hoofdartikel van dit winternummer van deze site stipten we kort de *drie stedelijke secties* op de 'Drooglijn' en hun potentieel veelbelovende schakels met steden aan gene zijde van de grens aan. Een *zuidelijke sectie* waar Brabantstad [Breda – Tilburg - Eindhoven – Den Bosch] een schakel vormen tussen Randstad Holland en de zogeheten 'Vlaamse Ruit' [Gent - Antwerpen – Leuven – Brussel]. De synergie die van een dergelijke ruimtelijk-economische koppeling zou kunnen uitgaan, kan moeilijk overschat worden. Het slechten van bestuurlijke en infrastructurele barrières aan weerszijden van de grens kan hier voor een stevige *boost* zorgen. Het kan de hele 'Benelux-Waaierstad' en enorme lift omhoog geven, tot en met de aanpalende Noord-Franse agglomeratie van Rijsel/ Lille aan toe. Een *middensectie* met de as Utrecht - Arnhem/ Nijmegen als nu al goed ontwikkelde schakel met het Rijn-Ruhrgebied. En een *noordelijke sectie* in de vorm van een verbinding van de as Twente -Zwolle - Assen - Groningen met de as Münster - Osnabrück - Oldenburg- Bremen met hun universiteiten als kenniscentra een potentiële 'Noorder-Randstad'. Nu nog door Den Haag en Berlijn stiefmoederlijk bedeed, zou een koerswijziging in beide regeringscentra de opmaat kunnen vormen tot de nodige innovatie, bijvoorbeeld op het gebied van duurzame energie – nu al een expertise-speerpunt in Groningen en Bremen.

=Het verder slechten van grensbarrières als randvoorwaarde

Dat er in deze contreien tot op heden zo weinig terecht gekomen is van economisch-stedelijke dynamiek heeft verschillende oorzaken. Allereerst in dat te verklaren uit het feit dat waterstaatkundig er vooralsnog weinig aanleiding bestaat fors in te zetten op verstedelijking op en achter de 'Drooglijn'. De beweging in die richting die er desondanks gaande is doet vermoeden dat er hier in potentie veel meer mogelijkheden zijn naarmate grensbarrières met succes geslecht zouden kunnen worden. In dit verband doet het onderzoek *Groeien aan de grens* dat econoom en historicus Gerard Marlet c.s. zo'n vijf jaar geleden deed [1]. Vooral barrières in de vorm van verschillen - vaak in regelgeving - op het gebied van arbeidsmarkt, onderwijs en opleiding, belastingen, verzekeringen

en huisvesting en hindernissen op het gebied van (verkeers)infrastructuur, taal en cultuur doet de grensregio's de das om en bemoeilijkt ook de interstatelijke uitwisselingmogelijkheden tussen de grotere agglomeraties op een iets grotere afstand van de grens. In meer verstedelijkte gebieden zullen de agglomeratievoordelen bij verdere slechten van de barrières natuurlijk groter zijn dan in overwegend landelijke, maar bij een beleid van gerichte verstedelijking in combinatie met technologische innovatie kunnen nu nog overwegend landelijke gebieden sterk aan dynamiek winnen.

=Tegelijk mét het voeren van pro-actief volkshuisvestings-, innovatie-, kennis-, en vestigingsbeleid

Bij deze zowel economische als urbane, zowel landinwaartse als deels grensoverschrijdende zwaartepuntsverschuiving zijn uiteenlopende factoren werkzaam, zowel push- als pullfactoren. Tot de belangrijkste pushfactor kunnen de door de klimaatverandering veroorzaakte steeds grilliger wordende luimen van het water gerekend worden, tot een van de pullfactoren behoort de verdere afbouw van grensbarrières, in EU-verband of specifiek tussen buurlanden. Maar dat alleen is niet genoeg om de zaak op langere termijn in goede banen te kunnen leiden.

Aan de *pullzijde* van het krachtenveld is een pro-actief beleid van diverse overheden - vanuit op zijn minst Brussel, Den Haag en Berlijn - onmisbaar, onvermijdelijk geschraagd door investeringen en ingrepen en nieuwe regelgeving, niet alleen op het vlak van volkshuisvesting en arbeidsmarkt, maar ook en vooral op het gebied van de opbouw van grensoverschrijdende kennisconfiguraties in de vorm van onderzoeksinstellingen als universiteiten en hogescholen mét de bijhorende MBO-opleidingen én tegelijk in de opbouw van een netwerk van regionale bedrijvenclusters en -netwerken in relevante sectoren. Denk in dit verband aan de hightec-infrastructuur met zijn toeleveringsbedrijven die met succes is opgebouwd rond Brainport Eindhoven. Daar is inmiddels ook een internationalisering van de [beroeps]bevolking op gang gekomen, bijvoorbeeld in het kielzog van de innovatieve chipmachinefabrikant AMSL in Veldhoven [nabij Eindhoven] met zijn vele hooggekwalificeerde buitenlandse arbeidskrachten [2]. Ook elders achter de Drooglijn gloort overigens inmiddels licht aan de einder, zelfs in het hoge noorden [Groningen, Drenthe, Friesland] dat bijvoorbeeld de komende jaren een slag wil slaan op het front van een integrale aanpak van groene energie met een complete waterstofketen waarbij bestaande aardgaspijpleidingen worden ingezet [3].

Aan de *push-kant* zal liever vroeg dan laat niet mis te verstane grenzen aan de groei in de zone ten noordwesten van de 'Drooglijn' gesteld moeten worden, om te beginnen in Randstad Holland en Ommelanden. Grenzen aan sectoren die onevenredig veel ruimte innemen, de leefbaarheid aantasten en de demografische druk op dit toch al zo dichtbevolkte gebied nog verder verzwaren. En dus ook grenzen aan de verdere verstedelijking, op termijn om te zetten in selectieve sloop. En dus ook strakke grenzen aan de verdere groei van (het vestigingssaldo van) de bevolking daar.

NOTEN

[1]

Gerard Marlet, Abdella Oumer, Roderik Ponds, Clemens van Woerkens, *Groeien aan de grens - Kansen voor grensregio's* Nijmegen [VOC Uitgevers] 2014

[2]

Zie over de internationalisering van de arbeidsmarkt in en om Eindhoven/ Veldhoven, met alle problemen vandien o.m.: Thijs van den Boven, **Veldhoven Global Village – ‘Ik wil meedoen’: Hoe Veldhoven door ASML een werelddorp is geworden** In *De Groene Amsterdammer* van 21 augustus 2019

[3]

Het betreft hier o.m. het Europese project *Hydrogen Valley*. Zie: **E 90 mln. Voor Noord-Nederland as eerste waterstofregio van Europa** In: *Stadszaken* 23 oktober 2019. Zie ook link:

https://stadszaken.nl/klimaat/energie/2419/euro-90-mln-voor-waterstofregio-noord-nederland?utm_source=Stadszaken_nieuwsbrief&utm_medium=email&utm_campaign=stadszaken-24-10-2019_Noord-Nederland+d%C3%A9+waterstofregio+van+Europa